

Energifallet

Handlingsplan

Genom att arbeta med övningarna i Energifallet blir alla på skolan mer energismarta. Nästa steg är att låta arbetet bli långsiktigt så att skolans energislukande kan minska även på sikt. Då kan Energifallets handlingsplan vara till hjälp. Den beskriver hur arbetet kan planeras och organiseras och innehåller förslag på hur handlingsplaner kan utformas.

Har ni redan arbetat med *Grön Flagg*? Använd era erfarenheter och addera Energifallet till pågående miljöarbete!

För förslag på energismarta åtgärder, se Energifallets energismarta tips och Energismarta tips för skolbyggnader.

Organisering och planering

Nedan beskrivs hur man kan arbeta för att ta fram en handlingsplan.

1. **Bilda ett miljöråd:** För att organisera skolans arbete är det bra att bilda ett miljöråd. Helst ska miljörådet bestå av både elever, personal och gärna även en föräldrarepresentant. Det är viktigt att alla som vill vara med får chans att delta! Miljörådet kan sedan ansvara för att ta fram en handlingsplan för arbetet med energi- och klimatfrågor på just er skola.
2. **Kartlägg skolans energianvändning och klimatpåverkan:** Ta avstamp från aktuellt nuläge genom att kartlägga skolans energianvändning och klimatpåverkan. Den här mallen innefattar elektricitet, uppvärmning, transporter, mat och resursanvändning, men områden kan läggas till och tas bort. Samla in statistik kring dessa områden. Försök se till så att statistiken gäller för en genomsnittlig vecka och gör mätningar igen under samma vecka nästa år. Alternativt kan ni välja två veckor under olika delar av året: till exempel en under vintern och en under sommaren.
3. **Ta hjälp av eleverna:** Låt gärna de något äldre eleverna (7-9) använda Energimyndighetens guide *Energien i skolan* för att kartlägga skolans elanvändning (se Energibiblioteket). Det kan även vara en god idé att ta hjälp av fastighetsägaren för att klargöra skolans årliga energianvändning.
4. **Analysera:** Fundera kring vilka slutsatser som kan dras från kartläggningen: Var finns de stora energitjuvarna? Hur påverkar skolan klimatet? Vad är enkelt att åtgärda? Kolla gärna in Energifallets *Energismarta tips* och *Energismarta tips för skolbyggnader*, *Grön Guide* och Energimyndighetens publikation *Energien i skolan* för tips på åtgärder (se Energibiblioteket).
5. **Upprätta handlingsplanen:** I handlingsplanen identifierar och formulerar ni den utveckling ni vill att ert kommande arbete ska medföra. Handlingsplanen beskriver också hur arbetet ska organiseras, synliggöras och kopplas till undervisningen. Dela gärna in handlingsplanen i områden som elektricitet, uppvärmning, transporter, mat och resursanvändning.
6. **Använd gärna exemplet som utgångspunkt:** Nedan finns ett exempel på rubriker att ha med i en handlingsplan samt ett exempel på hur en mycket kortfattad handlingsplan kan se ut. Använd gärna exemplet som utgångspunkt, men modifiera det så att det blir ett effektivt verktyg för att sänka energianvändningen och minska klimatpåverkan på just er skola!

Handlingsplanens rubriker

Nedan presenteras de rubriker som är bra att ha med i en handlingsplan.

Övergripande mål: De övergripande målen anger riktningen för hela skolans arbete genom att definiera förbättringar på lite längre sikt och på en mer generell nivå. Ofta räcker det med något enstaka övergripande mål för vart och ett av områdena elektricitet, uppvärmning, transporter, mat och resursanvändning.

Problem: Här beskriver ni situationen idag. Börja med att fokusera på stora energitjuvar som är enkla att åtgärda. Efter hand kommer ni att bli varma i kläderna och allt bättre på energi-effektivisering: då är ni redo för resten!

Mål: Målen beskriver läget efter att problemen är lösta. Målen svarar på frågan "Vad vill vi uppnå?" eller avslutar meningen "Vi har som mål att ..." och är viktiga milstolpar på vägen mot att nå de övergripande målen. Målen ska vara väl förankrade hos personalen och eleverna. Det kan också vara bra att tänka på att ett mål ska vara SMART: specifikt, mätbart, accepterat, realistiskt och tidsatt.

Aktiviteter: Då målen är satta är det dags att bestämma vad ni ska göra för att uppnå dem. En aktivitet ska svara på frågan "Hur ska vi uppnå målet?" eller avsluta meningen "Vi ska uppnå målet genom att ..." Fundera på hur energieffektiviseringsarbetet kan integreras i undervisningen! Beskriv aktiviteterna utförligt så att ni säkert vet vad det är som ska göras.

Ansvarig: För att inget ska hamna mellan stolarna är det mycket viktigt att någon är personligen ansvarig för att se till att varje mål uppfylls. Tänk på att involvera alla på skolan: elever, lärare, administrativ personal, skolledning, kökspersonal, vaktmästeri, elevhälsa och så vidare.

Tidsplan: Bestäm ett datum då målet ska vara uppfyllt. Sätt även tidsramar för de aktiviteter som behöver genomföras för att uppnå målet.

Uppföljning: För att säkerställa att målen nås är det bra med någon typ av uppföljning och rapportering. Under denna rubrik svarar ni på frågorna: Hur ska målet följas upp och resultatet rapporteras? När? Av vem? Vad händer om målet inte nås?

Synliggörande: Fundera över hur ni kan synliggöra ert energismarta arbete för andra. Till exempel kan ni presentera ert arbete på en anslagstavla så att hela skolan ser vad som händer, eller skriva om arbetet i nyhetsbrevet. Lokala medier är ofta intresserade av vad som händer i skolan: tipsa dem om att göra ett reportage. Kanske kan ni ordna en utställning på ert närbelägna bibliotek? Tänk också på att fundera över hur ni ska belöna er själva och hela skolan när ni når de uppsatta målen!

Påverkan: Allt går inte att förändra på skolnivå: ibland behöver beslut tas på nationell eller kommunal nivå och ibland behöver exempelvis ägare av fristående skolor involveras. Fundera över vilka förändringar som behövs, men som ni inte rör över själva. Kommunicera sedan era tankar utåt. Låt rektorn ta sitt ansvar och använda sina kontaktytor gentemot förvaltning och fastighetsägare. Låt personalens skyddsombud och fackliga organisation lyfta frågor vidare. Låt, inte minst, eleverna agera genom eget engagemang! Hjälpt dem med information om vilka påverkansmöjligheter som finns, till exempel via massmedia och kontakt med beslutsfattare.

**Skolans
handlingsplan!**

Exempel på handlingsplan

Nedan presenteras ett exempel på hur en handlingsplan kan se ut.

Elektricitet

Den här rubriken avser skolans totala elanvändning. Räkna med både belysning, IT och kontorsmaskiner, bespisning, undervisningskök, ventilation och övrigt.

Övergripande mål: Exempel: Att minska skolans elanvändning med 20 procent och att all el kommer från förnybara källor.

Problem	Mål	Aktiviteter	Ansvarig	Tidsplan	Resurser	Uppföljning
Ex: Belysningen är på hela nätterna.	Att halvera belysningens elanvändning.	Köp timers.	Göran.	Färdigt i augusti.	2000 kr.	Göran kollar elanvändningen i september.
Ex: Vår elektricitet kommer från kärnkraft.	All el är förnybar.	Inför el märkt med Bra Miljöval.	Mito.	Undersök elavtal i mars. Färdigt i april.	Ingen extra kostnad.	Mito rapporterar på mötet i april.

Uppvärmning

Den här rubriken avser både uppvärmning av lokaler och förbrukning av varmvatten.

Övergripande mål: Exempel: Att minska skolans uppvärmningsbehov med 20 procent samt se till att förnybara energikällor används.

Problem	Mål	Aktiviteter	Ansvarig	Tidsplan	Resurser	Uppföljning
Ex: Matsalens fönster står öppna hela dagarna.	Fönstren är stängda när det är kallt ute.	Sätt upp påminnelseappar vid alla fönster.	Åsa.	Färdigt i oktober.	Åsas tid.	Mito undersöker antalet öppna fönster och rapporterar till miljörådets möte i januari.

Transporter

Den här rubriken avser alla transporter som skolan ger upphov till: skolresor, utflykter, konferensresor, varutransporter samt elevers och personals resor till och från skolan.

Övergripande mål: Exempel: Att minska antalet biltransporter med en tredjedel.

Problem	Mål	Aktiviteter	Ansvarig	Tidsplan	Resurser	Uppföljning
Ex: Många elever åker bil till skolan.	Nästan inga elever åker bil till skolan.	Informera föräldrarna. Halvera antalet parkeringsplatser.	Mehmet och Jens.	Åtgärda parkeringsplatserna i oktober. Färdigt i november.	3 000kr	Antalet elever som åker bil undersöks i januari. Om målet inte uppnåtts diskuteras åtgärder i miljørådet.

Mat

Den här rubriken avser all mat på skolan, det vill säga inom både skolbispisningen, hemkunsken, cafeteria och personalrummet.

Övergripande mål: Exempel: Att den mat som serveras påverkar miljön och klimatet minimalt.

Problem	Mål	Aktiviteter	Ansvarig	Tidsplan	Resurser	Uppföljning
Ex: Vi serverar för mycket kött.	Två köttfria dagar i veckan.	Informera föräldrar och elever. Uppmana skolbispisningen att ändra sin meny.	Anna.	Färdigt i februari.	Ingen extra kostnad.	Anna rapporterar på mötet i april.
Ex: Mycket mat slängs.	Halverat matsvinn.	Informera eleverna.	Bob.	Färdigt i april.	Ingen extra kostnad.	Matsvinnet uppskattas i maj. Bob rapporterar.

Resursanvändning

Den här rubriken avser både materialkonsumtion och avfallshantering.

Övergripande mål: Exempel: Minimerad resursanvändning samt att alla inköp görs med stor eftertanke och att allt avfall sorteras.

Problem	Mål	Aktiviteter	Ansvarig	Tidsplan	Resurser	Uppföljning
Ex: Vi använder för mycket papper.	Minska pappersanvändningen med 20 procent.	Ändra skrivarinställningar till dubbelsidig utskrift.	Hibo.	Färdigt i februari.	Ingen extra kostnad.	Hibo rapporterar på mötet i april.

Synliggörande

Ex: För att synliggöra vårt arbete kommer eleverna att ordna en utställning om energieffektivisering på stadsbiblioteket. Lokala medier kommer att bjudas in till utställningen och skolan. Varje gång vi når något av våra uppsatta mål kommer skolans elever att bli bjudna på fika.

Påverkan

Ex: Skolans fönster skulle behöva bytas ut mot tätare varianter. Skolvaktmästaren kontaktar fastighetsägaren för en diskussion om detta. Dessutom skulle vi vilja lämna vårt matavfall till biogasproduktion. Rektorn pratar med kommunen om detta.